

BiH je mediteranska zemlja: Agresivni susjedi to nam osporavaju, ali zavirimo u stare knjige...

Mediteran je najkompleksnija turistička regija svijeta koja se prostire oko Sredozemnog mora i samog mora sa otocima. Zemlje koje gravitiraju ovom području zovu se mediteranske zemlje. Neke od ovih zemalja leže direktno na Mediteranu, neke izlaze tek djelimično na njegovu obalu, dok neke opet nemaju nikakvog fizičkog dodira sa morem, ali mu historijsko-kulturološki ipak pripadaju.

Historija ovog dijela svijeta poznaje nekoliko tipova i kriterija razgraničavanja zemalja mediteranskog područja. Uglavnom je riječ o geografskim, historijskim, kulturnim, političkim, mentalnim, ali i klimatskim kriterijima. Jedan od najstarijih kriterija, kojima se označava područje Mediterana je rasprostranjenost masline, o čemu je u svom glasovitom "Mediterskom brevijaru" pisao i pokojni Predrag Matvejević, bosanskohercegovački slavist, humanist i kulturnjak.

Ova definicija uglavnom se poklapa sa klimatskim kriterijima, pri čemu se područje Mediterana izjednačuje sa područjem rasprostranjenosti same mediteranske klime. Kako stablo masline s jedne strane ipak ne raste svugdje (naprimjer u planinskim područjima Bosne i Visoke Hercegovine, s druge pak strane ova područja leže itekako u samoj blizini Mediterana, stručnjaci se slažu da Mediteran obuhvata i područja Bosne i Hercegovine, mada nekim svojim značajkama nisu klasična područja sa mediteranskom klimom. Istovremeno, stručnjaci su saglasni da neka geografska područja, koja klimatski i pripadaju Mediteranu, geografski ipak odstupaju od klasičnih definicija mediteranskog područja, jer su prostorno veoma udaljeni od njega. To se prvenstveno odnosi na područja oko Crnog mora, te visoravan Zagros u Iranu.

Najsjevernija tačka Mediterana je podnožje Alpa u italijanskoj pokrajini Veneto, najzapadnija tačka je Rt Roca u blizini Lisabona.

Na istoku i jugu prelazi prema Sirijskoj pustinji, odnosno Sahari koje označavaju prirodne granice, pri čemu je granica na jugu proizvoljna, jer pustinjska klima, naprimjer, u blizini El Alameina i na sjeveru na Sinaju dolazi u neposrednu blizinu obale.

Područje Mediterana prostire se na tri kontinenta i obuhvata Evropu, Afriku i Aziju. U Evropi su sljedeće obalne zemlje s mediteranskim karakterom: Portugal, Španija, Francuska, Italija, Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Albanija, Grčka, i Turska. Mini države su: Andora, Monako, San Marino i Vatikan,

kao i otočne države Malta i Kipar.

U Azijskom dijelu Mediterana smješteni su (osim Turske) još i Sirija, Libanon, Izrael, Palestina, i Jordan. U Africi mediteranskom pojasu pripadaju: Egipat, Libija, Tunis, Alžir i Maroko.

UNESCO u zemlje Mediterana uvrštava i Portugal, Srbiju, Makedoniju, San Marino, Vatikan i Andoru bez obzira što te zemlje nemaju direktan izlaz na Sredozemno more nego gravitiraju tom području ili su kulturom, historijom i tradicijom vezani za to područje.

Mediteran je kolijevka čovječanstva, čime se historija Mediterana svrstava u najstarije historije ovoga svijeta. Glavne religije su judaizam, kršćanstvo i islam.

Nekoliko mediteranskih zemalja su svjetske turističke velesile (Francuska, Španija, Italija, Turska...). Tu su i druge svjetske turističke velesile kao što je Malta, Hrvatska, Kipar, Grčka, Egipat, Tunis... Izuzimajući zemlje u kojima se trenutno odvijaju oružani sukobi, gotovo nema ni jedne mediteranske zemlje koja znatno ne učestvuje u turističkom prometu svijeta i koja razvoju turizma u svojim strategijama razvoja ne daje prioritet.

Mediteransku kuhinju odlikuje intenzivna aroma i velika raznolikost, te bogatstvo boja. Iako je djelimično odlikuje relativno visok procenat masnoće, ona je u osnovi veoma zdrava, jer se pri pripremanju jela mediteranske kuhinje uglavnom koriste biljna, a ne životinjska ulja.

I pored određenih regionalnih razlika mediteransku kuhinju odlikuju brojne zajedničke karakteristike. Među njima se posebno ističu sljedeće osnovne životne namirnice, koje se pronalaze u regionalnim specijalitetima gotovo svih mediteranskih kuhinja: Maslinovo ulje; Puno mediteranskog voća; Puno povrća; Bijeli i crveni luk; Riba i plodovi mora; Brojne vrste mesa (janjetina, jaretina, perad, teletina, veoma malo svinjskog mesa); Aromatsko i začinsko bilje; Razni pekarski proizvodi (kruh, pogače, kruh ispod sača, razna peciva, lepinje...); Vino (obično crveno) pri svakom jelu.

Regionalne kuhinje Mediterana su: Španska, Portugalska, Provansalska, Francuska, Italijanska, Dalmatinska, Bosanska, Srpska (Balkanska), Makedonska, Grčka, Turska, Libanonska, Sirijska, Arapska kuhinja. Kulinarska tradicija Sjeverne Afrike su Egipatska, Libijska, Tuniška, Alžirska i Marokanska kuhinja.

Kultura kuhinje i hrana u multikulturalnoj zajednici naroda u Bosni i Hercegovini korištena je kroz protekla vremena kao simbol nacionalnog ponosa. Gastronomska ponuda je mješavina grčko-orijentalne i srednjoevropske kuhinje sa jedinstvenim varijacijama. Vjerovatno originalno bosanskohercegovačko jelo je Bosanski lonac (varijanta mediteranskog sлагanца) za koje analitičari kulinarstva pretpostavljaju da vuče porijeklo iz srednjeg vijeka.

U ponudi slastičara su grčko-orijentalni kolači sa slatkim preljevom (agdom) ali i kolači iz Srednje Evrope pa i prave bečke sachertorte. Vjerovatno je originalni domaći slatkiš, tufahija (jabuka sa nadjevom od oraha). U tradicionalnim slastičarnama nakon kolača se služi boza, kiselkasto osvježavajuće piće od kukuruznog brašna, a u zimskom periodu salep, slatko bezalkoholno piće od korijena kaćuna.

Evropska unija (EU) kao tzv. supranacionalna tvorevina koja ima vlastiti izvor prihoda i sudsku vlast i niz nadnacionalnih institucija je osnovala nakon Baltičkog mora, Podunavske regije, Makroregiona Alpe i Jadransko-Jonsku makroregiju koja je postala četvrta makroregija u Europi.

Makroregion se sastoji od parova država od kojih je jedna država članica EU, a druga izvan EU i to: Grčka i Crna Gora za „plavi razvoj”; Italija i Srbija za „povezivanje regije” (prometne i energetske mreže); Slovenija i Bosna i Hercegovina za „kvalitetu okoliša” i Hrvatska i Albanija za „održivi turizam”.

Osim toga u okviru Jadransko-Jonske makroregije prisutni su i međusektorski vidovi, kao što su izgradnja kapaciteta, istraživanje, inovacije te mali i srednji poduzetnici. Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba na njih te upravljanje rizicima katastrofa.

Opasnost klimatskih promjena, ukoliko se ne smanje emisije stakleničkih plinova, bi u slijedećim decenijama mogle pretvoriti južnu Španiju, Portugal, te Maroko, Alžir, Tunis, Siciliju, južnu Tursku i dijelove Sirije u pustinje. Vegetacija bi se u cijelom našem regionu mogla drastično izmijeniti. Zbog toga su se vlade svijeta u Parizu 2015.) dogovorile da rast svjetske temperature mora biti znatno ispod 2° (idealno 1,5°) da bi se

sredozemnom ekosustavu osigurao opstanak u ovim granicama i time obuzdale ekonomske migracije stanovništva.

Na žalost, migracije stanovništva su još i više posljedice posljednjih ratova na tzv. Zapadnom Balkanu, Libiji, Siriji... Iz tih razloga kao i mnogih drugih koji nisu rečeni, jačanje državnosti građanske i sekularne BiH i njenih institucija, članstvo u vojnom savezu – NATO i evropske integracije, su najvažnije političke aktivnosti istinske političke elite današnje Bosne i Hercegovine. Na tim političkim postulatima potrebno je tražiti saveznike u Evropi i svijetu.

Kraj prvog dijela

U tekstu su korišteni dijelovi iz neobjavljene knjige Z. Bibanović, Kulturno i prirodno naslijeđe i turizam. (Upoznajtesvijetokonas, tl)

Date: 09-09-2019